

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

“ ” (підпис)
2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Економіка, планування та управління бізнесом»

на тему: **«ПРОБЛЕМИ БЕЗРОБІТТЯ НАСЕЛЕННЯ В РЕГІОНІ (НА
ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ)»**

Виконавець:

студентка ФЕУП
Шерстюк Анжеліка Олегівна _

Науковий керівник:

к.е.н, доцент
Доброва Наталя Василівна _ _ _ _ _

Одеса 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ БЕЗРОБІТТЯ НАСЕЛЕННЯ	
1.1. Сутність, види та показники оцінки безробіття.....	6
1.2. Основні причини та соціально-економічні наслідки безробіття	17
1.3. Досвід подолання безробіття у розвинутих країнах світу	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РІВНЯ БЕЗРОБІТТЯ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ	
2.1. Аналіз сучасного стану ринку праці в Україні та Одеській області	28
2.2. Аналіз динаміки показників безробіття в Одеській області.....	40
2.3. Державна політика зайнятості та соціальний захист безробітних в Україні	49
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ БЕЗРОБІТТЯ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	
3.1. Визначення основних проблем безробіття в Одеській області.....	56
3.2. Прогнозування рівня безробіття в Одеській області.....	66
3.3. Впровадження зарубіжного досвіду щодо скорочення безробіття в Одеській області	74
ВИСНОВКИ	84
Список використаних джерел	87
Додатки	94

ВСТУП

Актуальність теми. В сучасних умовах розвитку національної економіки особливої уваги набувають проблеми ефективної зайнятості населення, створення ринку робочої сили та запобігання масового безробіття. Саме ринок праці сьогодні посідає центральне місце серед інших ринків країни. Його кон'юнктура формується під впливом багатьох факторів, як то спосіб господарювання та його структурні зміни, технічний та організаційний рівень підприємництва, кількісна та якісна збалансованість засобів виробництва та робочої сили, загальний стан розвитку системи господарювання.

Безробіття є типовим соціально-економічним явищем для ринкової економіки. Разом з тим воно є неприйнятною альтернативою зайнятості та проблемою, що потребує розробки адаптаційних інструментів державної політики.

Від кількості зайнятого населення напряму залежить економічне зростання. Усі країни світу прикладають багато зусиль для подолання безробіття, але жодній ще не вдалося усунути його повністю. Причиною такого розповсюдженого явища є неефективність використання робочої сили і відсутність умов, які б дали змогу людям застосовувати свої навички у продуктивній роботі за пристойну плату. Коли рівень безробіття перевищує природний рівень, відбуваються втрати потенційного ВВП, знижується купівельна спроможність населення, нераціонально використовується людський капітал. Безробіття у Одеському регіоні складає реальну загрозу для суспільного благополуччя.

Сьогодні зростання безробіття та падіння рівня зайнятості є однією з найважливіших проблем будь-якої країни світу, то й до її вирішення зверталася велика кількість науковців. Проблеми безробіття розглядалися та знайшли своє відображення у працях вітчизняних науковців таких, як: С.І. Бандура, В.В. Близнюк, Д.П. Богині, І.К. Бондар, Е.М. Лібанової, В.М.

Петюх, В.В. Онокієнко, Ю.М. Маршавіна та багато інших. Практика застосування статистичних методів та моделей статистичного аналізу безробіття, знайшла відображення у наукових розробках Дж. Бокса, А. Головача, Г. Дженкінса, І. Єлісеєвої, Д. Єріна, В. Захожая, Н. Ковтун, І. Манцурова, М. Пугачової, О. Черняка, В. Швеця, А. Шустікова та ін. Проте слід зазначити, що незважаючи на велику кількість наукових досліджень, питання аналізу причин та шляхів подолання безробіття як одне з глобальних проблем світу на сучасному етапі реформування економіки України залишається актуальним і потребує подальшого вивчення й додаткових наукових і практичних розробок.

Мета кваліфікаційної роботи – теоретичні, методичні та прикладні аспекти безробіття населення та розробка рекомендацій щодо шляхів вирішення проблеми безробіття в Одеському регіоні.

Завдання дослідження:

- визначити сутність, види та показники безробіття;
- надати характеристику основним причинам та соціально-економічні наслідкам безробіття;
- дослідити досвід подолання безробіття у розвинутих країнах світу;
- провести аналіз сучасного стану ринку праці в Україні та в Одеській області;
- проаналізувати динаміку показників безробіття в Одеській області;
- охарактеризувати державну політику зайнятості та соціальний захист безробітних в Україні;
- визначити основні проблеми безробіття в Одеській області;
- розробити прогноз рівня безробіття в Одеській області;
- дослідити впровадження зарубіжного досвіду щодо скорочення безробіття в Одеській області.

Об'єкт дослідження – процес безробіття населення в Україні та Одеській області.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних аспектів безробіття в Одеській області та формування пропозицій відносно шляхів її зниження.

Методи дослідження. В процесі дослідження застосовувались: методи теоретичного узагальнення і порівняння (аналіз і синтез, індукція і дедукція). Статистичний та порівняльний аналіз використовуються при визначенні показників безробіття. Методи економіко-статистичного аналізу; економіко-математичного – для комплексної оцінки та прогнозування структурних змін у зайнятості населення регіону, графічний аналіз – для ілюстрації таких змін; інформаційно-логічний – з метою визначення напрямів регулювання в структурних змінах у зайнятості та безробіття населення регіону.

Інформаційною базою дослідження слугували наукові публікації та монографічні видання вчених, нормативно-законодавчі акти України, матеріали наукових конференцій і досліджень, статистичні матеріали Державної служби статистики України, Головного управління статистики в Одеській області, Одеської обласної служби зайнятості.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (65 найменувань) та 2-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 96 сторінок. Основний зміст викладено на 81 сторінці. Робота містить 13 таблиць, 20 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано статтю та тези у міжнародній конференції:

Шерстюк А. О. Прогнозування рівня безробіття в Україні. Науковий студентський вісник. Одеський національний економічний університет. Факультет економіки та управління підприємництвом. 2020. № 32.

Шерстюк А. О. Прогнозування рівня безробіття в Україні за допомогою методів математичного моделювання. *Актуальні проблеми економіки, обліку, фінансів і прав*: зб. матеріалів доп. учасн. Міжнародної науково-практичної конференції. Одеса. 2020. С. 61-63.

Висновки

1. Сутність безробіття полягає у тому, що це не випадкове, а закономірне явище, породжене процесом нагромадження капіталу в умовах ринкової економіки, основаної на приватній власності на засоби виробництва.

Безробітними особами – вважаються особи віком 15 років і старше, які одночасно задовольняють трьома умовам: не мали роботи впродовж останніх чотирьох тижнів, активно шукали роботу або намагались організувати власну справу; впродовж найближчих двох тижнів були готові приступити до роботи, тобто почати працювати за наймом або на власному підприємстві з метою отримання оплати або доходу.

Основними видами безробіття є: структурне, фрикційне, циклічне, добровільне, застійне, сезонне.

Основними показниками, які оцінюють рівень безробіття виступають: рівень безробіття та тривалість безробіття, також показники поділяються на абсолютні і відносні.

2. Основними причинами безробіття є: циклічний розвиток економіки на стадії економічної кризи, спад виробництва, незначні темпи зростання економіки, недостатній сукупний попит, демографічна криза та інше. Виділено головні соціально-економічні наслідки, а саме падіння трудової активності, падіння життєвого рівня населення, недовикористання економічного потенціалу країни, скорочення обсягів виробництва ВВП, скорочення податкових надходжень.

3. Дослідження досвід подолання безробіття у розвинутих країнах світу показує, що існує чотири основні моделі подолання безробіття: англосаксонська, американська, шведська та японська.

4. Проведений аналіз сучасного стану ринку праці в Україні та в Одеській області свідчить, що стан ринку не є втішним. Незважаючи на збільшення відсотку робочої сили та зайнятого населення в Україні та

Одеському регіоні для ринку праці цей відсоток не є значним. Спостерігається зменшення чисельності населення, міграційний відтік. У 2019р. рівень зайнятості населення у віці 15 років і старше становив 51,7%. Кількість безробітних становила 1 487,7 тис. осіб, з них лише 338,2 тис. осіб (22%) були на обліку державної служби зайнятості. Найменший рівень безробіття у першому півріччі 2020 року було зафіксовано у м. Києві – 6,6%, а найбільший рівень безробіття – у Кіровоградській області – 15,2%. В Одеській області відсоток безробітних один з найменших – 6,9%.

5. Проведений аналіз динаміки показників безробіття в Одеській області показує, що рівень безробіття економічно активного населення віком 15-70 років у 2015-2019 роках поступово збільшувався і становив 7,3% у 2017 році, проте, у 2019 році рівень безробіття становив 5,9%. Робоча сила мала тенденцію до зниження упродовж 2015-2018 років та у 2019 році набуло зросту, те ж саме стосується зайнятого безробіття. За період 2015-2019 зменшилось молодіжне безробіття, тривалість пошуку роботи зменшилась з 6 місяців до 4. Збільшилось безробіття серед населення з базовою середньою освітою та серед сільчан.

6. Державна політика зайнятості базується на принципах сприяння надання послуг щодо підвищення конкурентоспроможності робочої сили і зайнятості та її мобільності, стимулює вітчизняного виробництва до створення нових робочих місць у пріоритетних галузях економіки, сприяє та підтримує самозайнятості населення. Соціальний захист безробітних в Україні полягає у допомозі по безробіттю, допомозі по частковому безробіттю, матеріальній допомозі у період професійної підготовки, професійній підготовки або перепідготовки, підвищення кваліфікації у професійно-технічних та вищих навчальних закладах, пошуку підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні.

7. Основні проблеми безробіття в Одеській області – це відсутність рівноваги на ринку праці у професійно-кваліфікаційному розрізі. Учні дев'ятих і одинадцятих класів це не спроможні проаналізувати ринок праці і

обирають професії, за яким спостерігається надлишок на ринку, або які зовсім незатребувані та неактуальні. І, як наслідок, В Одеському регіоні є надлишок спеціалістів одних професій та дефіцит інших. Також існують проблеми, які стосуються працевлаштувань населення з інвалідністю. Працюючих людей з вадами або інвалідністю зараз дуже низький відсоток, оскільки в Одеському регіоні і Україні не створені належні умови для даної категорії людей. Загострюється становище щодо безробіття в сільській місцевості. Різниця між рівнем безробіття в Одесі та у селищі стає близько 1 в.п. Значний відсоток безробітних щодо молоді віком до 35 років – 34% станом на 2019 рік.

8. Проведений прогноз вказує на зменшення чисельності населення у 2020 та у 2021 році і складе відповідно 2372,428 тис. осіб і 2365,5219 тис. осіб. Планується збільшення чисельності зайнятого населення у 2020 та у 2021 році і складе відповідно 1047,698 тис. осіб і 1085,5121 тис. осіб. Прогноз вказує на подальше зменшення безробітного населення у 2021 та у 2022 році і складе відповідно 63,76 тис. осіб і 58,492 тис. осіб. Безробіття серед працездатного населення в Одеському регіоні має тенденцію до зниження, отриманий точковий прогноз вказує на подальше зменшення рівня безробіття серед населення у 2021 та у 2022 році і складе відповідно 5,8% і 5,3%

9. На підставі аналізу досвіду розвинутих щодо скорочення безробіття в Одеській області необхідне приведення законодавства України у відповідність до міжнародних норм і принципів. Деякі з них: надання пільг підприємствам, які створюють підготовку й перепідготовку кадрів, використання одноразової дотації підприємствам для кваліфікації молоді, поліпшити систему профорієнтації, професійного навчання та перепідготовки безробітних, розробка програм забезпечення молоді першим робочим місцем та проведення стажувань на підприємствах під час навчання, необхідно збільшити норматив працевлаштування осіб з інвалідністю, сприяти розвитку галузей, притаманних регіону таких, як «зелений туризм» тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Харчук С. А. Безробіття як одне з глобальних проблем світу та напрями його подолання. *Економіка та держава*. 2017. № 7. С. 71-76.
2. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення 1.09.2019)
3. International Labour Organization. *Unemploymentrate*. 2018. Vol. 33, № 7. P. 483-493. URL: <https://www.ilo.org/global/statistics-and-databases/unemployment/lang-en/index.htm> (дата звернення: 16.09.2020)
4. Методологічні пояснення. *Державна служба статистики*. URL: http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/statinf/rp/rp_met.htm (дата звернення 26.09.2020).
5. Чернега І.І., Чернега Ю.С. Безробіття населення як невід'ємна складова ринкової економіки. Вісник ХНАУ : 2018 рік : *Серія Економічні науки наук.-практ. конф., 2-7 квіт. 2018 р. Херсон : 2018. С. 36-38.*
6. Мальтус Т.Р. Опыт закона о народонаселении/ пер.: Вернера И.А, М. 1895. 320 с
7. Кейнс, Джон М., et al. Общая теория занятости, процента и денег. 1978. URL: <https://forex-grail.ru/knigi-foreks/> (дата звернення: 16.09.2020)
8. С. Мочерний.. Основи економічних знань. Запитання і відповіді. К.: Феміна 1996. 270 с. URL: <https://library.if.ua/books/41.html> (дата звернення: 16.09.2020)
9. Маркс К. Капитал. Т.1. М., 1949. 739 с.
10. Ehrenberg R., Smith R. Modern Labor Economics. Theory and Public Policy. USA. Scott, Foresman and Company : веб-сайт. URL : https://fac.ksu.edu.sa/sites/default/files/Modern_labor_economics_theory_and_public_policy_0.pdf (дата звернення: 16.09.2020)

11. Генкин Б.М. Экономика и социология труда: учебник. М.: Издательская группа НОРМА-ИНФРА. 2000. 412 с.
12. Есинова Н.И. Экономика труда и социально-трудовые отношения: Учебное пособие. К.: Кондор, 2013. 464 с.
13. Экономика труда: (социально-трудовые отношения)/ под ред. Н.А. Волгина, Ю.Г. Одегова. М.: Изд-во «ЭКЗАМЕН», 2018. 736 с
14. Грiшнова О.А. Економiка працi та соцiально-трудоуv вiдносини: Пiдручник. К.: Знання, 2017. 535 с
15. Фединець Н.І., Миронов Ю.Б., Гонська М.Р. Соціологія ринку: навчальний посiбник. Львiв: Видавництво ЛКА, 2019. 226 с
16. Дорошенко А.П., Дорогань-Писаренко Л.О. Скубiй В.О. Безробіття в Україні: сутність та основні тенденції. Київ, 2020. 124 с.
17. Сiрко А.В. Економiчна теорiя. Полiтекономiя : навчальний посiбник К. : Центр Учбової Лiтератури, 2014. 416 с.
18. Волкова О.В. Ринок працi. Навчальний посiбник. К.: Центр учбової лiтератури, 2007. 624 с.
URL: http://www.cul.com.ua/preview/Rinok_praci_Volckova.pdf (дата звернення: 16.09.2020)
19. Пурська І.С. Основи економiки: навчально-методичний посiбник для студентiв спецiальностi 241 «Готельно-ресторанна справа». Львiв: 2017.
URL: <https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/Purska-Osnovy-ekonomiky-navchal-no-metodychni-materialy.pdf>
20. Близнюк В. В. Напруженiсть на рeгiональних ринках працi як iндикатор ринкових перетворень суспiльства: зб. наук, праць Вип. 29. К.: Інститут свiтової економiки i мiжнародних вiдносин НАНУ, 2001. С. 127-135.
21. Мiрошниченко,О.В., Безробіття в Україні як соцiально-економiчне явище. *Органiзацiйний комiтет конференцiї*, 2019, 224 с.
22. Методологiчні положення класифiкацiї та аналізу стану. Наказ Держкомстату вiд 29.02.2000р. №74 URL:

http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2000/74/metod.htm (дата звернення: 16.09.2020)

23. Pechman U. Economics for Policymaking. MIT Press. 1983.

24. Основи економічної теорії. Мікроекономіка. Макроекономіка/за ред. Покритана А. К., Збарського М. І. Одеса: ОДЕУ, 1999. 497 с.

25. Макроекономіка: базовий електронний текст лекцій/ за ред. проф. Малий І.Й. К.: КНЕУ, 2017. 200 с. URL: http://feu.kneu.edu.ua/ua/depts4/mdu/disciplines_of_bachelor_level_mdu/macroeconomics/ (дата звернення: 16.09.2020)

26. Баланда А. Соціально-економічні ризики та наслідки безробіття в Україні. *Міжнародний науково-практичний журнал*. 2007. № 4. С. 75–78.

27. Сайт Міністерства фінансів: веб-сайт. : веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/labour/unemploy/> (дата звернення: 16.09.2020)

28. Горяча О.Б. Проблеми безробіття в Україні. Чернівці, БДФА, 2015 URL: <http://nauka.zinet.info/3/goriatsha.php> (дата звернення: 16.09.2020)

29. Мілек В. О. Безробіття в сучасній економіці: причини, види, наслідки. 2020. ДВНЗ «ПДТУ» URL: http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/27191/%D0%9D.%D0%BF.%D0%BA.2020%D1%82.2_p104-105.pdf?sequence=1 (дата звернення: 16.09.2020)

30. *Кульков, В. М.* Макроекономіка : учебник и практикум для академического бакалавриата В. М. Кульков, И. М. Теняков. 2-е изд., перераб. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2019. 294 с. [сайт]. — URL: <https://urait.ru/bcode/432813> (дата звернення: 16.09.2020)

31. Lauard R., Nickell S., Jackmon R., Unemployment. Macroeconomic Performance and the Labour Market. \ Oxford. Oxford Univ. Press, 1991. 326 p.

32. Фатєєнко Н. В. Соціально-економічні наслідки безробіття. Н. В. Фатєєнко. 2017. № 7-8 С. 71-75.

33. Транченко Л.В. Безробіття як соціальна проблема суспільства/Л.В. Транченко// Економіка та держава. 2017. №4. С. 12-13

34. Кельдюшов Алексей Александрович. Использование передового опыта регулирования безработицы в экономической политике. *Вестник ЧелГУ*. 2019. №9. 431 с. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-peredovogo-opyta-regulirovaniya-bezrobotitsy-v-ekonomicheskoy-politike> (дата звернення: 16.09.2020)

35. Eurostat: : веб-сайт. URL: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/gisco_Geographical_information_maps/posters/PER_POPSOC/labour_market (дата звернення: 16.09.2020)

36. Політика регулювання ринку праці та національні моделі бородибя з безробіттям. Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит народного депутата України : веб-сайт. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28866.pdf> (дата звернення: 16.09.2020)

37. Україна посіла 96 місце у світовому рейтингу процвітання : веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2019/11/26/654129/> (дата звернення: 16.09.2020)

38. Налоги в мире. мировые налоговые системы. : веб-сайт. URL: <http://worldtaxes.ru/nalogi-v-evrope/nalogovaya-sistema-norvegii/> (дата звернення: 16.09.2020)

39. Салатова, А. А. Социологические интерпретации феномена безработицы в условиях глобализации. *Регионоведение*. 2016. № 4 (89). С. 119-129.

40. Офіційний сайт державної служби зайнятості України : веб-сайт. URL: <https://www.dcz.gov.ua/> (дата звернення: 16.09.2020)

41. В. О. Тімашов. Адміністративно правове регулювання та особливості ринку праці в Україні. *Актуальні проблеми держави і права*. Київ. 2018. №23. С. 336-341 URL: www.apdp.in.ua/v75/50.pdf (дата звернення 14.09.2019)

42. Державна служба статистики України. Робоча сила України 2019 *Статистичний збірник*. Київ-2020. : веб-сайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/07/zb_r_s_2019.pdf (дата звернення 19.09.2019)
43. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 11.09.2019)
44. Державна служба зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua/> (дата звернення 11.09.2019)
45. Робоча сила в Одеської області у 2019 році. Статистичний збірник. Одеса. 2020.
46. Головне управління статистики в Одеській області URL: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 10.10.2019)
47. Соціально-економічне становище одеської області. *Головне управління статистики в Одеській області*. URL: http://www.od.ukrstat.gov.ua/arh/smi/arh_smi_2019.htm (дата звернення 16.09.2019)
48. Статистичний щорічник Одеської області у 2019 році URL: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 02.10.2020).
49. Мельниченко О.Б. Оцінка молодіжного ринку праці в Україні. *Демографія, зайнятість населення і соціально-економічна політика*. 2019. №26. С. 113-117 URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/dct/inek_2014_3_15.pdf (дата звернення 01.10.2019)
50. Держслужба зайнятості про ринок праці в Україні за період карантину. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhsluzhba-zajnyatosti-pro-rinok-praci-v-ukrayini-za-period-karantinu> (дата звернення 11.10.2019)
51. Про затвердження Основних напрямів реалізації державної політики у сфері зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2022... від 24 грудня 2019 р. № 1396-р, URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1396-2019-%D1%80#Text> (дата звернення 12.10.2019)

52. Аналітичний звіт «Про регіональний розподіл трендів у сфері зайнятості в Одеському регіоні на 2018-2019 роки (м. Одеса, м. Ізмаїл, м. Білгороддністровський)». Укл.: В.Ю. Філіппов. Одеса. 2019. 44с.

53. Про зайнятість населення. Закон України від 18.07.2020 №5067-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення 17.10.2019)

54. Про затвердження Порядку надання матеріальної допомоги по безробіттю, одноразової матеріальної допомоги безробітному та непрацевдатним особам, які перебувають... Закон України від 20.11.2000 №-309 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0917-00#Text> (дата звернення 21.10.2019)

55. Міністерство науки і освіти України : веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua>.

56. Сайт пошуку роботи : веб-сайт. URL: <https://rabota.ua/> (дата звернення 02.11.2020)

57. Міністерство соціальної політики України : веб-сайт. URL: <https://www.msp.gov.ua/>

58. Програма зайнятості населення Одеської області на 2018-2020 роки : веб-сайт. URL: http://dssp.odessa.gov.ua/files/gupszn_portal/Programmy/programma_zanyatost_na_2018-2020_roki_02_08_2018.pdf (дата звернення 01.11.2020).

59. Проблеми молодіжної зайнятості в Україні та шляхи її подолання: веб-сайт. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019> (дата звернення 06.11.2020).

60. Голоктионова, Ю. Г., Ильминская, С. А., Илюхина, И. Б., Прогнозирование и планирование экономики: підручник. Житомир, 2019. 462 с.

61. Стрембіцька Л. Л. Сучасні тенденції ринку праці в аспекті загроз економічній безпеці України. *Економічні горизонти*: монографія. Луцьк. 2017. 95 с.
62. Зростання безробіття чи сезонні коливання: ситуацію коментує служба зайнятості. *Обласне комунальне інформаційне агентство*: веб-сайт. URL: <https://np.pl.ua/2020/01/zrostannia-bezrobittia-chy-sezonni-kolyvannia-sytuatsiiu-komentuie-sluzhba-zayniatosti-2/> (дата звернення 10.11.2020).
63. Стратегія ЄС щодо працевлаштування людей з інвалідністю : веб-сайт. URL: <https://www.prostir.ua/?news=stratehiya-es-schodo-pratsevlashtuvannya-lyudej-z-invalidnistyu> (дата звернення 11.011.2020).
64. Король М.М. Аналіз європейського досвіду організації зеленого туризму. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Ужгород. 2017. Вип. 7. Ч. 2. С. 30-37.
65. Кравчук А. О. Сучасний стан та перспективи розвитку сільського зеленого туризму. *Глобальні та національні проблеми економіки: науково-виробничий журнал*. Миколаїв, 2019. № 11. С. 69-73